

внаслідок якого втратили здоров'я та/або засоби до існування і не можуть матеріально забезпечити себе та своїх утриманців» [4, с. 37–39]. Тобто зміст поняття «забезпечення», полягає у організаційно-правовій діяльності відповідних суб'єктів, метою якої є налагодження ефективного та якісного функціонування певної сфери суспільних відносин.

Крім того, вдало зазначає Брусаков К. В., що забезпечення варто розглядати в двох значеннях: «як діяльність уповноважених державою органів щодо здійснення своїх функцій, і як результат такої діяльності, що виражається у фактичній реалізації правових приписів» [5, с. 7; 6, с. 320]. Але варто наголосити на тому, що науковець трактує поняття забезпечення виключно в рамках правового поля та у сфері публічного адміністрування в державі. Зміст самого поняття «забезпечення» не варто звужувати до одного суб'єкта та обмежувати сферу застосування.

Також, «забезпечення» можна розглядати у вузькому та широкому розумінні. Так, С. В. Серховець визначає, що у вузькому розумінні забезпечення є комплексом специфічних заходів, здійснюваних суб'єктом забезпечення і спрямованих на створення сприятливих умов функціонування об'єкта забезпечення. У широкому – створення належних та сприятливих умов для ефективною та якісною діяльності спрямованої на удосконалення та дієвість функціонування предмету забезпечення [7]. Варто підтримати думку дослідника, адже науковець займався саме проблемами змісту кінологічного забезпечення.

Висновок. Під кінологічним забезпеченням варто розуміти комплекс заходів щодо ефективною реалізації кінологічними організаціями, незалежно від форми власності, повноважень у сфері використання собак в інтересах суспільства, а також процес підтримання на належному рівні функціонування таких організацій. Тобто кінологічне забезпечення можна розглядати у двох вимірах в залежності від направленості дій: направлене на допомогу іншим суб'єктам суспільних відносин (зовнішній аспект) і спрямоване на задоволення організаційних та управлінських потреб самих кінологічних підрозділів (внутрішній аспект).

Список бібліографічних посилань

1. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. Т. 4. М. : Рус. яз., 1980. 680 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
3. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави : монографія. Харків : НікаНова, 2014. 544 с.
4. Болотіна Н. Б. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять. *Право України*. 2000. № 4. С. 37–39.
5. Брусаков К. В. Адміністративно-правове забезпечення проходження служби працівниками органів внутрішніх справ у складі міжнародних миротворчих підрозділів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2007. 20 с.
6. Панова О. О. Забезпечення публічної безпеки в Україні: адміністративно правовий аспект : монографія. Харків : ФОП Панов А. М. 510 с.
7. Серховець С. В. Сутність та зміст кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності правоохоронних органів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні та психологічні науки*. 2014. № 1 (70). С. 147–156.

Одержано 24.10.2019

УДК 346.7

Ігор Іванович СЕНЧУК,

кандидат юридичних наук, доктор економічних наук,

доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстику факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-4325-5428>

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВІЛЬНОГО ОБІГУ (РИНКУ) ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ

В умовах анонсованого запровадження «довгоочікуваного та прозорого» ринку землі сільськогосподарського призначення, багато уваги приділяється захисту «вітчизняного» товаровиробника та стимулювання його розвитку. Розробляються та презентуються майбутні програми підтримки, пропонуються концепції, засідають форуми. Проте, за зовнішнім фасадом політичних баталій, головне залишається поза увагою – економіка сільськогосподарського виробництва та її основні локомотиви, а також соціально-економічна ситуація на територіях, населення яких здебільшого зайняте в сільському господарстві.

Давно минули часи, коли на певній території будувалася завод задля створення робочих місць для робітничого класу і кінцева вартість продукції бралася до уваги чи не в останню чергу. На сьогодні основним чинником розвитку будь-якої галузі матеріального виробництва на певній території є доступність базових для виробництва ресурсів та система оподаткування в широкому розумінні, включаючи плату за природні ресурси та розміщення відходів. Ніхто не буде гіганта хімічної промисловості в перенаселеній Голландії чи Бельгії з їх суворими природоохоронними вимогами та дорогою робочою силою. Простіше збудувати таке підприємство в Китаї з низькими податками, «ліберальними» природоохоронними нормами, великими територіями та недорогими трудовими ресурсами. Нестачу

висококваліфікованих інженерних та наукових працівників компенсують залученням таких з інших країн. Тим більше, що де не був би реалізований проєкт, навряд чи на одному місці можна знайти всіх необхідних працівників. Агропромислове виробництво не є виключенням, а лише має одну особливість – основним засобом виробництва є площа земельної ділянки. І де цей ресурс розміщено, там і зосереджується виробнича діяльність. Україна має дуже розрекламовані і «ментально» переоцінені, проте все ж значні площі земель сільськогосподарського призначення. А як саме розпорядитися цим ресурсом і є головною проблемою сьогодишнього реформування земельних відносин в Україні.

Основним викликом сьогодення в реформуванні ринку земель сільськогосподарського призначення є обрання основного типу розвитку АПК. А їх вбачається два: розвиток великих землеволодінь або стимулювання розвитку невеликих. На перший погляд для економіки країни в цілому великого значення немає, яке саме підприємство обробляє земельну ділянку – великий агрохолдинг чи невеликий фермер. Більше того, великі індустріальні холдинги мають доступ до сучасних передових технологій, є великооптовими покупцями необхідних матеріалів, а тому мають меншу ціну на них, використовують сучасні високо потужні зразки техніки тощо. Все це в кінцевому результаті зменшує долю прямих виробничих витрат в собівартості продукції. Більше того, маючи доступ до дешевих кредитних ресурсів, в т.ч. іноземних, великі агропромислові підприємства мають змогу будувати сучасні переробні потужності та збільшувати додану вартість на території країни. І все це в досить короткій перспективі, а в окремих галузях уже здійснено. Так, Україна є лідером світового ринку соняшникової олії і практично перестала експортувати насіння соняшнику. Основними потужностями з переробки та експорту олії володіє агрохолдинг «Кернел».

Таким чином, високий рівень корпоратизації АПК вбачається досить ефективним шляхом розвитку економіки, сприяє росту закордонних інвестицій в галузь, створенню додаткових робочих місць з високою заробітною платою.

Однак, є інший бік цієї медалі – загальна капіталізація галузі (вартість всього майна підприємств) та загальна кількість робочих місць. Не секрет, що значна кількість податків отримуються державою від «обігу» певних ресурсів – чим вища загальна вартість об'єкту купівлі-продажу, тим більша сума податку. А в разі запровадження податку на приріст капіталу, можна обійтися і без укладення договорів купівлі-продажу. Тому, чим вища вартість активів підприємства, тим більшу кредитну підтримку воно може отримати від інвестора чи банку. В галузі АПК в нагоді стає вартість землі, яка перебуває у власності. Якщо в Румунії середня вартість одного га землі с/г призначення складає біля 2 тис. євро, то в Нідерландах ціна в середньому складає 63 тис. євро [1]. Зрозуміло, що уряд кожної країни хотів би таких цін як в Нідерландах. Однак ринок диктує ціну за 1 га земель. А ціна прямо пов'язана з кількістю коштів, які можна заробити з одиниці площі. І ось тут закладено основна проблема дилеми вибору між агрохолдингом та мілким фермером. Основний показник діяльності великого корпоративного підприємства є ефективність інвестиції – кількість коштів отриманих від вкладення інвестиції, по суті рентабельність інвестицій. І цей показник не завжди пов'язаний з високою врожайністю або високою загальною вартістю продукції. Основне завдання отримати максимальний дохід на 1 гривню вкладення при мінімальній витраті сил в найкоротший термін. У мілкового фермера основним показником діяльності є рівень урожайності та загальна вартість проданої продукції, адже сили та час витрачаються одні і ті ж – власні. Тому мілкий фермер буде займатися інтенсифікацією технологій, вирощувати ширший асортимент або більш складні в технології культури з більшою вартістю. Наприклад, замість вирощування зернових культур на площі 5 га, які згенерують дохід в розмірі біля 100 тис. грн, зайнятися овочевими або плодово-ягідними культурами, які з аналогічної площі можуть дають дохід на порядки більший. Зрозуміло, що такі види діяльності вимагають більшої кількості часу та трудових ресурсів. Однак, для великого підприємства це завжди пов'язано зі створенням додаткових органів управління та контролю, залученням та переміщенням робочої сили тощо. Все це ускладнює та розбалансовує систему управління холдингом та призводить до додаткових витрат, відповідно зменшує ефективність.

У зв'язку з цим, в країнах Європи склалася наступна ситуація: якщо основними виробниками продукції в АПК є великі підприємства з площами угідь в тисячі га, ціна земель с/г призначення коливається в межах 2–6 тис. євро. В разі переважного ведення сільськогосподарської діяльності невеликими фермерами з площами угідь до 50–100 га.

Окремі країни, які запроваджували ринок земель після 1990-х років, запроваджували певні обмеження на кількість земель в одних руках. Так, Латвія не встановлювала на старті реформи обмежень щодо кількості земель в одних руках. Що призвело до скуповування значної кількості земель іноземними компаніями, ситуація дійшла до оренди селянами сусідніх земель у іноземних компаній, які навіть не мають постійних офісів в Латвії. Державою почали запроваджуватися обмеження щодо площі земель у власності однієї особи, так і встановлювалися переважні права викупу. Болгарія не запроваджувала обмежень щодо земель, значна кількість земель зараз скуплена іноземними інвесторами.

Наступний негативний аспект розвитку ринку землі в напрямку розширення великих підприємств – загальна кількість робочих місць на одиницю площі. Використання потужної та широкозахватної техніки дозволяє одній особі (механізатору) за один робочий день виконати обробіток великої площі. Невеликому фермерові недоцільно купувати дорогу та потужну техніку для обробітку невеликого масиву, а тому він витрачає більше людино-годин на одиницю площі. Все це призводить до збільшення витрат на оплату праці, а відповідно створює більшу кількість робочих місць саме у своїй місцевості. При цьому витрати на оплату праці в структурі витрат на вирощування с/г продукції між невеликими і великими підприємствами різняться не значно. У великих холдингах значну частину коштів на оплату праці витрачається для управлінського персоналу. Але, такі кошти виплачуються та витрачаються за межами територій на яких генерується такий дохід – сільських громад.

Значне навантаження на оплату праці в структурі видатків на виробництво с/г продукції з точки зору держави не має бути проблемою. Адже саме фонд заробітної плати є коштами з найбільшим податковим навантаженням. Необхідність збалансування витрат та доходів в господарській діяльності призведе до пошуків вищої продуктивності праці та збільшення валової продукції від діяльності невеликого товаровиробника, як і всього АПК України. Кошти, виплачені в якості заробітної плати місцевому мешканцю, є джерелом обігових коштів громади і додатково стимулюють розвиток іншої інфраструктури регіону, зменшують соціальну напруженість та депресивність території, зменшує відтік населення як до міст, так і за кордон. Кошти виплачені в генеральних офісах компаній мало впливають на розвиток регіону, де вони були зароблені. Сьогодні необхідно констатувати – Україна програє боротьбу за сільське населення саме тому, що не намагається активно розвивати мале підприємництво в сільських регіонах.

Підсумовуючи вище викладене, вбачаються наступні **висновки**. По-перше: скасувати мораторій на продаж земель с/г призначення. По-друге, в проєктах законодавчих актів, якими запроваджується вільний обіг земель для товарного с/г виробництва передбачити більш жорсткі умови щодо консолідації земель у власності однієї особи (з урахуванням пов'язаних осіб) встановивши обмеження в розмірі 35-40 % від площі земель територіальної громади, при цьому загальний обсяг земель не має перевищувати 500 га. По-третє, зберегти існуюче положення Земельного кодексу України щодо недопущення передачі у власність земель іноземцям і особам без громадянства. Юридичні особи можуть набувати право власності на землі с/г призначення тільки за умови, якщо їх кінцевими бенефіціаром є виключно громадяни України.

Список бібліографічних посилань

1. Agricultural Land Prices and Rents data for the European Union. *Research Paper*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/749240/749310/Research+Paper+-+Agricultural+Land+Prices+and+Rents+data+for+the+European+Union%2C+December+2016/15fad00e-6f46-4ee1-9c36-5bfc325b2384> (дата звернення: 30.10.2019).

Одержано 06.11.2019

УДК 316.624

Олексій Олександрович СЕРДЮК,

кандидат соціологічних наук, доцент,

заступник завідувача науково-дослідної

лабораторії з проблем протидії злочинності

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-5733-6432>

СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ «ПУБЛІЧНА БЕЗПЕКА ТА ДОВІРА ДО ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ»: ДОСВІД ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ У ПРАКТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Харківська область має багатий досвід імплементації результатів соціологічних досліджень у практичну діяльність правоохоронних органів. Ще на початку 2000-х років на Харківщині було проведено низку експериментів з упровадження моделі «community policing» у діяльність поліції на місцевому рівні до яких було залучено соціологів Харківського національного університету внутрішніх справ [1, 2]. Ці експерименти виявились результативними та були високо оцінені керівництвом МВС, однак не отримали продовження внаслідок закінчення зовнішнього фінансування. З цього часу відбулась низка реформ правоохоронних органів і одним із головних компонентів нинішньої поліцейської реформи є врахування громадської думки для оцінювання роботи поліції. Українське законодавство закріпило цю практику у таких нормативних актах як:

- Закон України «Про Національну поліцію», так, у ч. 3 ст. 11 зазначено, що «рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції», також на це вказано у ст. 86 та ч. 1 ст. 87.
- Порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 58 (публікація – Урядовий кур'єр від 15.02.2018 № 32), який визначає механізм проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції, принципи, індикатори та механізм оцінювання;
- Наказ Національної поліції України від 07.05.2018 № 449 «Про визначення критеріїв оцінювання діяльності органів і підрозділів Національної поліції України», який визначає три критерії оцінювання: 1) рівень довіри населення до Національної поліції України; 2) результати внутрішнього опитування поліцейських щодо рівня задоволеності службою, їх мотивації й управлінської діяльності керівництва; 3) результативність та ефективність діяльності органів і підрозділів Національної поліції України щодо виконання пріоритетів, визначених Планом основних заходів на відповідний рік.

Починаючи з 2013 року на регулярній основі проводиться дослідження «Публічна безпека та довіра до правоохоронних органів» методикою та результати якого відображено у низці публікацій [3–7]. Дослідження здійснюється спільно із Соціологічною асоціацією України та Головним управлінням Національної поліції в Харківській